

**Pan
Zbigniew Derdziuk
Prezes
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej *ustawą o NIK*, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny, skontrolowała Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zakresie wykonania budżetu państwa w 2011 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz wykonania planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych i Funduszu Rezerwy Demograficznej.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym 18 kwietnia 2012 r., na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuję Panu Prezesowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

I. Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie w 2011 r. budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W ustawie budżetowej na rok 2011 z dnia 20 stycznia 2011 r.² zaplanowano dla części 73 dochody w wysokości 84.632 tys. zł. Uzyskane dochody (545.078 tys. zł) były wyższe – w stosunku do planu według ustawy budżetowej – o 460.446 tys. zł (o 544,1%), a w porównaniu z 2010 r. (214.770 tys. zł) były wyższe o 330.308 tys. zł (o 153,8%). Osiągnięcie znacznie wyższych dochodów miało głównie związek ze zwrotami środków wycofanych z OFE (rozdział 753 – *Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne*), w związku z postanowieniami art. 111a ust. 3 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych³. Przekazane środki na dochody budżetu państwa dotyczyły członków OFE, którzy przeszli na emeryturę z systemu służb mundurowych oraz osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które przechodząc na wcześniejszą emeryturę złożyły wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym.

Ponadto uzyskano nieplanowane dochody w dziale 853 – *Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej* w wysokości 8.231 tys. zł. Złożyły się na nie głównie dochody z tytułu zwrotów nienależnie pobranych zasiłków i świadczeń przedemerytalnych, wypłacanych przez ZUS do 31 grudnia 2008 r. i zwrotów nienależnie pobranych zapomóg pieniężnych wraz z odsetkami, wypłaconych przez ZUS w 2007 r. na podstawie zmiany ustawy z dnia

¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82.

² Ustawa budżetowa na rok 2011 z dnia 20 stycznia 2011 r. (Dz. U. Nr 29, poz. 150).

³ Dz. U. z 2010 r. Nr 349, poz. 189 ze zm.

16 lutego 2007 r. o dodatku pieniężnym dla niektórych emerytów, rencistów i osób pobierających świadczenie przedemerytalne albo zasiłek przedemerytalny oraz niektórych innych ustaw⁴.

Uzyskane dochody były terminowo przekazywane na rachunek dochodów budżetowych w NBP. Najwyższa Izba Kontroli nie wnosi uwag do realizacji planu dochodów przez Zakład.

1. W ustawie budżetowej wydatki budżetu państwa w części 73 ustalono na 44.577.087 tys. zł. W wyniku 3 zmian dokonanych przez Ministra Finansów, limit zwiększono o 3.499 tys. zł, do wysokości 44.580.586 tys. zł. W ocenie NIK, dokonane zmiany planu wydatków były uzasadnione.
2. W 2011 r. poniesiono wydatki w wysokości 44.530.359 tys. zł (99,9% planu po zmianach). Były one niższe od zrealizowanych w poprzednim roku o 460.958 tys. zł. NIK nie stwierdziła przekroczeń limitów wydatków w działach, rozdziałach i paragrafach w cz. 73. Nie wnosi też uwag co do celowości poniesionych wydatków.
3. NIK pozytywnie ocenia rzetelność sprawozdań rocznych Rb-23, Rb-27, Rb-28, Rb-33, Rb 40 oraz Rb-FUS i Rb-ZUS. Dane zawarte w sprawozdaniach wynikały z ewidencji księgowej i były z nią zgodne na dzień sporządzania sprawozdań. Sprawozdania sporządzono terminowo. Przekazywały one prawdziwy obraz dochodów i wydatków, należności i zobowiązań.
4. NIK pozytywnie ocenia sposób opracowania i realizację przez Zakład budżetu w układzie zadaniowym. Wydatki ZUS w 2011 r., jako dysponenta części 73, zostały przyporządkowane do trzech podzadań realizowanych w ramach funkcji 13. *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny* i jednego w ramach funkcji 20. *Zdrowie*. Zakład planując wydatki wyróżnił dwa zadania i cztery podzadania. W planie finansowym Funduszu Emerytur Pomostowych na 2011 r., Zakład, jako dysponent Funduszu, wyróżnił dwa zadania i dwa podzadania. W każdym podzadaniu osiągnięta wartość miernika ustalona została na poziomie zbliżonym do zakładanego, za wyjątkiem relacji kwoty odpisu środków na działalność ZUS do kwoty pozostałych wydatków Funduszu (1,4% przy planowanej 0,9%) co było wynikiem niższego poziomu wydatków na świadczenia, przy kosztach poniesionych w wysokości określonej w planie.

II. Plan finansowy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (państwowa jednostka organizacyjna)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z zastrzeżeniami wykonanie w 2011 r. planu finansowego ZUS, jako państwowej jednostki organizacyjnej. Zastrzeżenia dotyczą głównie planowania i realizacji zadań inwestycyjnych.

1. W planie finansowym ZUS określono przychody ogółem w wysokości 4.348.253 tys. zł, koszty – 4.167.322 tys. zł oraz nakłady na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych – 483.256 tys. zł. Wynik brutto i netto określono w kwocie 180.931 tys. zł.

W przepisach prawa rangi ustawowej nie wskazano trybu ewentualnych zmian w planie finansowym ZUS. Zgodnie z art. 74 ust. 3 pkt 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych⁵, do zadań Zarządu Zakładu należy sporządzanie planu finansowego, natomiast jego zatwierdzanie należy, stosownie do art. 75 ust. 2 pkt 4 przytoczonej ustawy, do wyłącznych kompetencji Rady Nadzorczej ZUS. Z uwagi na brak ustawowych, odmiennych uregulowań w zakresie trybu dokonywania zmian w planie (po jego włączeniu do ustawy budżetowej), dla zatwierdzania zmian wykorzystywany był tryb analogiczny, jak dla zatwierdzenia samego planu finansowego. Ministerstwo Finansów podzieliło w piśmie z 22 marca 2010 r. stanowisko Prezesa

⁴ Dz. U. Nr 35, poz. 219.

⁵ Dz. U z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.

ZUS, którego zdaniem zmiany winny być przygotowywane i zatwierdzane w dotychczas obowiązującym trybie.

W wyniku zmian dokonanych przez Zarząd ZUS, zmniejszono, w porównaniu z ustawą budżetową, przychody o 27.757 tys. zł (o 0,6%), zwiększając jednocześnie koszty według rodzaju o 99.265 tys. zł (o 2,4 %). NIK nie wnosi zastrzeżeń do zasadności dokonanych zmian.

Odnotowano, tak jak w wyniku kontroli wykonania planu za rok poprzedni, różnice w prezentacji planu finansowego ZUS na 2011 r., przyjętego przez Zarząd i zatwierdzonego przez Radę Nadzorczą (zarówno planu pierwotnego jak i jego dwóch korekt) w porównaniu z załącznikiem nr 70 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 12 marca 2010 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej na rok 2011⁶ oraz ustawy budżetowej na rok 2011. Różnice stwierdzono również w prezentacji sprawozdania z realizacji planu finansowego ZUS w 2011 r., przygotowanego dla Zarządu ZUS i Rady Nadzorczej, w porównaniu ze sprawozdaniem Rb-ZUS, przedłożonym Ministrowi Finansów. Sprawozdania różnią się kwotami przychodów i kosztów ogółem, co wynika z różnych sposobów prezentacji przychodów i kosztów nieplanowanych oraz uwzględniania zysków i strat nadzwyczajnych. Mimo braku regulacji prawnych nakazujących utrzymanie pełnej zgodności planów finansowych, Zakład – zdaniem NIK – powinien opracować jednolity sposób prezentacji planu i sprawozdań w oparciu o ustawę budżetową NIK po kontroli wykonania budżetu państwa w 2010 r. sformułowała wnioski o ujednoczenie prezentacji planu finansowego.

W 2011 r. (według wstępnych danych) przychody zrealizowano w wysokości 4.427.136 tys. zł (101,8% planu według ustawy budżetowej i 102,5% planu zmianach). Według sprawozdania Rb-ZUS, przychody ogółem wyniosły 4.427.129 tys. zł. Koszty ogółem z amortyzacją według stawek, wyniosły natomiast 4.015.416 tys. zł (bez operacji niemających odzwierciedlenia w przepływach finansowych) i były niższe o 3,7% od planu według ustawy budżetowej i o 5,9% od określonych w planie Zakładu. Według sprawozdania Rb-ZUS, koszty ogółem wyniosły 4.015.411 tys. zł.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia realizację planu przychodów i kosztów Zakładu.

2. W 2011 r. środki Zakładu (395 lokat) lokowano w 11 bankach. Kwoty lokat zawierały się w granicach od 2.300 tys. zł do 200.000 tys. zł, a oprocentowanie od 2,7% do 5,8%. Okresy lokowania były zróżnicowane od jednodobowych (271 lokat) do 33 dniowych (jedna lokata). Odsetki od lokaty wynosiły od 198,49 zł do 859,2 tys. zł, a odsetki całkowite 19.796,8 tys. zł. W poszczególnych miesiącach zawierano od 27 do 36 lokat. Lokaty zakładano według *Procedury lokowania środków ZUS*. Zarządzeniem nr 31 Prezesa ZUS z 18 maja 2010 r. powołano komitet ds. aktywów finansowych oraz opracowano regulamin działania tego komitetu. Nie stwierdzono, aby lokowanie środków spowodowało opóźnienia w płatnościach i w realizacji zadań.
3. W 2011 r. Zakład poniósł koszty finansowe z tytułu odsetek za zwłokę w przekazywaniu składek na obowiązkowe ubezpieczenia i podatki w wysokości 5,9 tys. zł. Kwoty odsetek zostały przekazane na właściwe rachunki bankowe funduszy i urzędu skarbowego. Powodem naliczenia odsetek od podatku VAT w kwocie 139 zł były składane korekty deklaracji w związku z obowiązkiem ujęcia podatku w dacie powstania obowiązku podatkowego, w związku z nieterminowym wpływem do ZUS faktur oraz z powodu otrzymywania korekt faktur VAT. NIK przyjmuje wyjaśnienia Dyrektora Departamentu Finansów, że

⁶ Dz. U. Nr 42, poz. 245.

głównym powodem wystąpienia odsetek od nieterminowo przekazanych składek do funduszy była awaria aplikacji bankowej (Gońca) do elektronicznej realizacji płatności w Banku (...).

4. Zakład przekazał do OFE, tytułem zaległości z lat ubiegłych, odsetki w wysokości 146.456 tys. zł (59,8% planu). Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje do wiadomości wyjaśnienia Dyrektora Departamentu Ubezpieczeń i Składek, że *głównym czynnikiem, który wpłynął na obniżenie kwoty odsetek ZUS przekazywanych do OFE był proces kompensowania nadpłaconych odsetek (...)* oraz że *kwota odsetek ZUS w wysokości 245 mln zł była kwotą prognozowaną, szacowaną z dużym wyprzedzeniem.*

Zdaniem NIK nie można ocenić pozytywnie planowania, a także stanu realizacji tego zadania, skoro ponad 40% planowanych środków nie przekazano do OFE.

5. NIK pozytywnie ocenia przedsięwzięcia oszczędnościowe realizowane w Zakładzie w 2011 r., będące kontynuacją działań podjętych w latach ubiegłych, które umożliwiły utrzymanie odpisu z FUS (który w planie finansowym funduszu stanowi pozycję kosztową, a przeznaczony jest na finansowanie działalności Zakładu), na poziomie analogicznym, jak w 2010 r. Na 2012 r. zaplanowano odpis z FUS w kwocie niższej, niż w 2011 r.
6. Na podstawie informacji przekazanych z oddziałów ZUS stwierdzono, że w ewidencji majątku pozostaje 4.410 odbiorników radiowych, w tym 240 odbiorników samochodowych oraz 832 odbiorniki telewizyjne. Na opłaty abonamentowe wydatkowano w 2011 r. 382,3 tys. zł. W Centrali ZUS nie prowadzi się jednolitej, aktualizowanej ewidencji posiadanych i używanych odbiorników radiowych i telewizyjnych obejmującej cały Zakład, w związku z obowiązkiem dokonywania opłat abonamentowych.
7. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia planowanie zadań inwestycyjnych.

Zarząd ZUS uchwałą nr 70 z dnia 28 września 2010 r. przyjął *Plan rzeczowo-finansowy działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2011 r.* na kwotę 483.256 tys. zł, z podziałem na 5 grup zadań. Kwota ta jest identyczna z wielkością nakładów na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, przewidzianych w ustawie budżetowej na rok 2011. Do uchwały załączono wykazy zadań dla grup: I, IV i V oraz wykazy podgrup dla grupy II i III. Wykaz zadań dla grupy III został podpisany przez Członka Zarządu ZUS wraz z jego korektą dopiero 2 marca 2011 r., a wykazy zadań grupy II zostały podpisane 17 marca 2011 r. Planowana kwota ogółem nie uległa zmianie do końca 2011 r. Zmieniła się natomiast wysokość planowanych kwot dla grup III, IV i V.

Plan był wielokrotnie zmieniany pod względem liczby zadań i planowanych kwot na poszczególne zadania. Plan ostateczny (stan na 31 grudnia 2011 r.) przewidywał 491 zadań, tj. o 57,9% zadań więcej niż pierwotnie planowano. Wprowadzone w 2011 r. nowe zadania stanowiły 71,4% liczby zadań pierwotnie planowanych. Wprowadzone w minionym roku zmiany polegały m.in. na zwiększeniu dla 107 zadań i zmniejszeniu dla 212 zadań planowanej kwoty, rezygnacji z 33 zadań oraz utworzeniu 210 nowych (zmianami nie objęto jedynie 105 pierwotnie planowanych zadań). Należy podkreślić, że liczba zmian planu w 2011 r. była znacznie wyższa niż w 2010 r. (wzrosła ze 179 do 576).

Plan rzeczowo-finansowy działalności ZUS, w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2011 r., wykonano na łączną kwotę 434.049 tys. zł (89,8% planu). W poszczególnych grupach wykonanie planu pod względem wykorzystania środków zawierało się od 56,8% do 96,4%. Najniższe, spośród pięciu grup zadań, wykorzystanie środków odnotowano w grupie II – wynosiło ono 24.159 tys. zł (56,8% planu).

8. Zakład zrealizował 709 zamówień na łączną kwotę 90.155,6 tys. zł, w tym 174 na roboty budowlane, 282 na dostawy i 253 na usługi, których wartość przekracza wyrażoną w złotych równowartość kwoty 14 tys. euro, a jest mniejsza od kwot określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych⁷. Zamówień o wartości równej lub przekraczającej kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy zrealizowano 135 o wartości 630.867,1 tys. zł, z czego większość (98) stanowiły przetargi nieograniczone (przeprowadzono także 2 przetargi ograniczone i 35 postępowania w trybie z wolnej ręki).

Na podstawie doboru celowego, z zestawienia 107 umów zawartych w 2011 r. wybrano do badania 6 zakupów, na sfinansowanie których wykorzystano 48.533,9 tys. zł. Zakład realizował w 2011 r. 70 postępowań o zamówienie publiczne i jeden konkurs jednoetapowy w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na łączną kwotę zawartych umów 459.423,3 tys. zł. W badanej próbie nie stwierdzono przypadków naruszenia przepisów ustawy – Prawo zamówieniach publicznych, które miałyby wpływ na wyniki postępowania. Nie stwierdzono zakupów niecelowych, opóźnionych dostaw ani nieterminowych płatności za dostarczone towary i usługi skutkujące zapłaceniem odsetek lub kar umownych. Zrealizowane zakupy były ujęte w planie finansowym Zakładu na 2011 r.

9. Przypadki naruszenia przepisów ustawy – Prawo zamówień publicznych stwierdzono natomiast w odniesieniu do projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej. W 2011 r. Zakład realizował umowy w ramach następujących projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej: *Poprawa jakości usług świadczonych przez ZUS na rzecz przedsiębiorców (POKL)* oraz *Platforma usług elektronicznych dla klientów ZUS (PUE)* (POIG 7.13). W ramach pierwszego projektu Zakład zawarł 179 umów na kwotę 10.554,8 tys. zł. Ich zaawansowanie finansowe w 2011 r. wynosiło 1.701,3 tys. zł. W ramach drugiego projektu zawarto 11 umów na łączną kwotę 54.764,9 tys. zł, przy czym kwota realizacji w 2011 r. wynosiła 18.027,9 tys. zł.

W związku z naruszeniem ustawy – Prawo zamówień publicznych, Władza Wdrażająca Programy Europejskie⁸ naliczyła korekty w dofinansowaniu dwóch umów realizowanych w 2011 r. w ramach projektu *Platforma usług elektronicznych dla klientów ZUS (PUE)* (POIG 7.13). W odniesieniu do umowy nr TZ/370/83/08 kwota naliczonej korekty wyniosła 640,2 tys. zł, z czego Zakład zwrócił 495,5 tys. zł, a kwotę 142 tys. zł uwzględnił we wnioskach o płatność (według stanu na 31 grudnia 2011 r.). Naliczono też 81,4 tys. zł tytułem odsetek od zwróconej kwoty. Przyczyną jej naliczenia było naruszenie przez Zakład art. 7 ust. 1 i art. 22 ust. 2 przytoczonej ustawy, przez określenie warunków udziału w postępowaniu w sposób, który mógłby utrudnić uczciwą konkurencję oraz niezapewnienie zasad równego traktowania wykonawców. Stwierdzono również naruszenie przez Zakład art. 49 ust. 2 i 3 ustawy, przez ustalenie krótszych niż ustawowe terminów składania ofert oraz wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu. W ramach drugiej umowy (nr 9247/0/993200/1/2011) kwota korekty wynosiła 905,1 tys. zł, z czego 290,2 tys. zł uwzględniono we wnioskach o płatność (według stanu na 31 grudnia 2011 r.). Przyczyną było naruszenie polegające na ustaleniu krótszych niż ustawowe terminów do składania ofert lub wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu, w sytuacji gdy nie zachodziła pilna potrzeba udzielenia zamówienia (w wypadku tej korekty nie naliczono odsetek).

⁷ Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759.

⁸ Jednostka podległa Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, a od 27 listopada 2011 r. – Ministrowi Cyfryzacji i Administracji.

Zauważyć należy, że w wypadku wspomnianych umów, Zakład nie mógł uzyskać zwrotu 1.545,4 tys. zł poniesionych kosztów i dodatkowo zapłacił 81,4 tys. zł z tytułu naliczonych odsetek od zwróconej korekty, przy czym kwota 1.009,1 tys. zł (wraz z odsetkami) dotyczyła 2011 r.

Wnioskodawcą i przewodniczącym komisji w obu postępowaniach była Dyrektor Departamentu Obsługi Klientów. Wnioski w sprawie powołania komisji przetargowych, specyfikacje istotnych warunków zamówienia i protokoły postępowań o zamówienie publiczne, poprzedzających zawarcie umów, zatwierdzali Członkowie Zarządu ZUS. Zakład przedłożył wyjaśnienia w tej sprawie Władzy Wdrażającej Programy Europejskie. Jednak nie zmieniła ona decyzji i nie dokonała zmiany wysokości naliczonej korekty.

- 10.** W 2011 r. na wynagrodzenia wykorzystano 2.039.810,3 tys. zł, co stanowiło 99,9% planu (2.042.130 tys. zł) oraz 100,5% wykonania w 2010 r. (2.030.126,1 tys. zł).

Stwierdzono w 2011 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, przekroczenie wielkości wypłaconych wynagrodzeń. Zgodnie z art. 44 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej⁹, wielkość wynagrodzeń w ZUS w 2011 r. nie mogła przekroczyć wielkości wynagrodzeń z 2010 r.

Przeciętne zatrudnienie w Zakładzie w 2011 r. w osobach, w przeliczeniu na pełne etaty, wyniosło 46.230,83 i było niższe o 520,04 etatów w stosunku do 2010 r. (46.750,87).

Przeciętne średnioroczne zatrudnienie w Centrali ZUS wyniosło 1.374,88 etatów (łącznie z Zarządem ZUS) i w porównaniu z 2010 r. zwiększyło się o 26,25 etatów. W oddziałach ZUS zatrudnienie zmniejszyło się o 524,98 etatów do 43.961,29 etatów w 2010 r. (o 1,2%). W orzecznictwie lekarskim stan zatrudnienia zmniejszył się z 910,89 do 889 etatów (o 2,4%). W Zarządzie ZUS na koniec 2011 r. zatrudnionych było 5 osób.

Przeciętne wynagrodzenie w ZUS wyniosło w 2011 r. 3.676,86 zł i w stosunku do 2010 r. wzrosło o 58,16 zł (o 1,6%).

W Centrali ZUS przeciętne wynagrodzenie wyniosło 5.974,76 zł i w stosunku do 2010 r. zmniejszyło się o 119,31 zł (o 2%). Przeciętne wynagrodzenie w oddziałach ZUS wyniosło 3.519,44 zł (wzrosło o 61,84 zł, tj. o 1,8%), zaś w orzecznictwie lekarskim z 7.736,21 zł do 7.813,22 zł (wzrost o 1%).

W 2011 r. przeciętne wynagrodzenie w Centrali ZUS było wyższe od wynagrodzenia w oddziałach ZUS o 2.455,32 zł, tj. o 69,8%. Przeciętne wynagrodzenie członków Zarządu zwiększyło się z 18.852,11 zł w 2010 r. do 19.799,94 zł w 2011 r., tj. o 947,83 zł (o 5%).

W 2011 r. nagrody otrzymało 47,4 tys. pracowników. Przeciętna wysokość wypłaconych nagród w przeliczeniu na jeden etat, z uwzględnieniem wszystkich tytułów (oprócz nagrody z Zakładowego Funduszu Nagród), wyniosła 4.510,83 zł. Za godziny nadliczbowe wypłacono wynagrodzenie w wysokości 17.414,6 tys. zł. Średnia kwota przypadająca na jedną osobę spośród tych, które otrzymały wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, wyniosła 1.263,85 zł.

- 11.** Zobowiązania Zakładu na dzień 31 grudnia 2011 r. wyniosły 1.086.544,3 tys. zł i były wyższe o 4,2% od zobowiązań w 2010 r., w tym m.in. zobowiązania z tytułu dostaw i usług wynosiły 339.550,9 tys. zł z tytułu: składek ZUS od pracowników – 126.875,6 tys. zł, podatków i usług – 29.259,2 tys. zł, opłat na PFRON –

⁹ Dz. U. z 2010 r. Nr 238, poz. 1578.

2.146,3 tys. zł. Zobowiązania wymagalne wyniosły 2,3 tys. zł (z tytułu dostaw i usług powstałych w Centrali ZUS).

Kwota zaewidencjonowanych i zapłaconych odsetek w Centrali ZUS w 2011 r. wyniosła 68,9 tys. zł i dotyczyła głównie odsetek od korekt finansowych z tytułu rozliczeń realizacji Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka – 42,6 tys. zł oraz odsetek wypłaconych pracownikom ZUS z tytułu wynagrodzeń zasądzonych wyrokami sądowymi – 25,2 tys. zł.

Należności Zakładu na koniec 2011 r. wyniosły 63.457,1 tys. zł, w tym w Centrali ZUS – 2.509,1 tys. zł. Należności wymagalne wyniosły 8.690,6 tys. zł, w tym Centrali ZUS 2.482,1 tys. zł. Stan należności Zakładu wykazany w sprawozdaniu Rb-N był zgodny ze stanem należności wykazanym w zestawieniu zbiorczym kwartalnych sprawozdań o stanie należności z 44 oddziałów ZUS.

Sprawozdania (kwartalne) Rb-Z o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji oraz (kwartalne) Rb-N o stanie należności i wybranych aktywach finansowych zostały terminowo złożone w GUS.

W 2011 r. w Zakładzie nie dokonywano umorzeń, odroczeń terminów płatności lub rozłożeń na raty należności oraz nie występowały należności przedawnione.

- 12.** Plan Finansowy Centrali ZUS na 2011 r. określał przychody w wysokości 289,4 tys. zł oraz koszty działalności bieżącej w kwocie 440.792,8 tys. zł. W ciągu roku dokonano 25 zmian w planie, zwiększając koszty działalności bieżącej do 522.850 tys. zł. Najwięcej zmian (19) dotyczyło zwiększenia kosztów wynagrodzeń – z 19.666,6 tys. zł do 93.692,6 tys. zł i składek na ubezpieczenia społeczne z 3.202,3 tys. zł do 14.079,6 tys. zł. Zmiany powyższe, jak wyjaśniono, wynikały z dostosowania, zgodnie z decyzją Prezesa ZUS, planu do przekazywanych kwartalnie środków na wynagrodzenia.

W ocenie NIK dostosowywanie planu finansowego do wysokości otrzymywanych środków wskazuje na brak przejrzystości w planowaniu środków w Centrali ZUS. Plan finansowy ZUS składa się z planów jednostkowych oddziałów terenowych i Centrali i powinien określać zaplanowane roczne koszty działalności, a w szczególności koszty wynagrodzeń.

Przychody planowane w Centrali ZUS zostały zrealizowane w wysokości 333,6 tys. zł, co stanowiło 115,3% planu. Centrala ZUS uzyskała ponadto nieplanowane przychody w wysokości 10.131,9 tys. zł.

Najwyższa Izba Kontroli nie wnosi uwag do realizacji przychodów przez Centralę Zakładu.

Koszty działalności bieżącej Centrali ZUS w 2011 r. wyniosły 446.097,4 tys. zł (85,3% planu). Najwyższe koszty poniesiono na: usługi przetwarzania danych – 219.841,3 tys. zł (86,7% planu), wynagrodzenia osobowe pracowników – 99.969,2 tys. zł (106,7% planu), zakup wyposażenia – 57 tys. zł (98,2% planu), zakup usług pocztowych i bankowych – 42.064 tys. zł (98,6% planu).

Uwagi dotyczą niskiego stopnia wykonania planu zadań budowlanych w Centrali ZUS. Z zaplanowanych siedmiu zadań o wartości 1.184,3 tys. zł poniesiono koszty realizacji sześciu na kwotę 259,5 tys. zł, z tego w całości zrealizowano tylko dwa na kwotę 134,2 tys. zł (wykonanie instalacji zasilania trójfazowego dla zapewnienia komfortu ciepłego holu głównego, wraz z zakupem odpowiednich urządzeń oraz wykonanie pomostów i podestów na dachu i w terenie oraz montaż szlabanu). Dla czterech zadań wykonano dokumentację projektową za kwotę 125,3 tys. zł (wykonanie instalacji trójfazowego zasilania w pomieszczeniach technicznych budynku Centrali ZUS, wykonanie instalacji zabezpieczenia prawidłowego funkcjonowania obwodów zasilania energetycznego w Centrali ZUS, wykonanie systemu telewizji

dozorowej w COS w Osuchowie). Jedno zadanie (montaż przeciwpożarowych wyłączników w budynkach o kubaturze ponad 1 tys. m³ w Centralnym Ośrodku Szkolenia w Osuchowie) zostało przeniesione do realizacji na 2012 r. z powodu braku uzgodnień z Konserwatorem Zabytków.

Plan rzeczowo-finansowy zakupu środków trwałych na 2011 r. w Centrali ZUS wykonano w całości. M.in. zakupiono samochód osobowo-ciężarowy – 59,6 tys. zł, klimatyzatory (z montażem) – 40 tys. zł, drukarki – 13,4 tys. zł oraz wyprodukowano i wyemitowano przez TV programy edukacyjne na kwotę 421,7 tys. zł.

- 13.** W 2011 r. w Centrali ZUS (obejmującej obiekty w Warszawie oraz Centralny Ośrodek Szkolenia w Osuchowie) terminowo dokonano wpłat abonamentu radiowo-telewizyjnego w wysokości 28,9 tys. zł za używanie 380 odbiorników radiowych i telewizyjnych. Za 30 odbiorników radiowych i 17 odbiorników telewizyjnych nie dokonano zapłaty abonamentu, gdyż jak wyjaśniono były one niesprawne (przechowywane były w magazynie, z przeznaczeniem do likwidacji). Nieprowadzenie na bieżąco napraw (likwidacji) niesprawnego sprzętu radiowo-telewizyjnego, nie pozwala na dokonanie oceny wywiązywania się z obowiązku zapłaty abonamentu od wszystkich odbiorników umożliwiających natychmiastowy odbiór, znajdujących się w Centrali ZUS.
- 14.** W 2011 r. na działalność szkoleniową zaplanowano wydatki w wysokości 6.861,1 tys. zł, które w planie po zmianach zmniejszono do 4.228,5 tys. zł (o 38,4%). Koszty szkoleń pracowników w 2011 r. wyniosły 2.961,4 tys. zł i w porównaniu z 2010 r. wzrosły o 970,6 tys. zł (o 32,8%).

Badaniami objęto szkolenia, na które wydatkowano dla podmiotów zewnętrznych 623,3 tys. zł, adresowane w większości do kadry kierowniczej Centrali ZUS. Służyły one w dużym stopniu, jak wyjaśniono, kształtowaniu umiejętności interpersonalnych i menedżerskich, a konieczność ich prowadzenia miała m.in. związek z przeprowadzonymi w 2010 r. badaniami kultury organizacyjnej, które wykazało potrzebę uzupełnienia poziomu kompetencji kadry kierowniczej, a ich efektywność, w odniesieniu do realizacji przez pracowników zadań ustawowych, zostanie zbadana po zakończeniu realizacji zadania.

Najwyższa Izba Kontroli dostrzega elementy ewaluacji działalności w tym zakresie w odniesieniu do poszczególnych szkoleń, m.in. przez przeprowadzanie testów i ankiet poszkoleniowych. Rozłożenie w czasie poszczególnych szkoleń, liczba uczestniczących w nich pracowników oraz wysokość ponoszonych kosztów, wskazywałyby – zdaniem NIK – na potrzebę dokonywania oceny ich skuteczności i przydatności, niezależnie od okresowych badań kultury organizacyjnej, przez bardziej sformalizowane podejście do kwestii wieloletniej ewaluacji tych szkoleń – opracowanie i przyjęcie przez Zarząd Zakładu zasad w tej sprawie.

- 15.** NIK pozytywnie ocenia prawidłowość stosowanych przez ZUS zasad rachunkowości oraz rzetelność prowadzonej ewidencji finansowo-księgowej. Powyższa ocena wynika z opinii biegłego rewidenta z badania rzetelności, prawidłowości i jasności sprawozdania finansowego oraz prawidłowości ksiąg rachunkowych za 2010 r.

Zdaniem biegłego, wykazana w sprawozdaniu finansowym kwota należnych od OFE prowizji oraz utworzone rezerwy na odsetki od zobowiązań wobec OFE, obciążone są ryzykiem błędu, gdyż faktyczna wysokość zobowiązań wobec OFE może się różnić od wartości wykazanej w sprawozdaniu finansowym, w związku z długotrwałym procesem wyjaśniania dokumentów ubezpieczonych za okres od kwietnia 1999 r. do dnia bilansowego, w szczególności za lata 1999-2003. Po uwzględnieniu tego zastrzeżenia zbadane sprawozdanie finansowe: przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie informacje dla oceny sytuacji majątkowej i finansowej na 31 grudnia 2010 r., jak też dla oceny wyniku finansowego za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2010 r., sporządzone zostało, we wszystkich istotnych aspektach, zgodnie z określonymi

zasadami (polityka) rachunkowości oraz na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych, jest zgodne z wpływającymi na treść sprawozdania finansowego przepisami prawa i postanowieniami Statutu ZUS.

16. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia funkcjonowanie systemu kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego w ZUS. W ramach planowanych kontroli Departament Rewizji Wewnętrznej Centrali ZUS przeprowadził w 2011 r. 66 postępowań kontrolnych w Centrali i oddziałach, zaś komórki kontroli wewnętrznej oddziałów ZUS przeprowadziły 1,5 tys. postępowań kontrolnych. Skierowano jedno zawiadomienie o naruszeniu dyscypliny finansów publicznych i 44 zawiadomień do organów ścigania o podejrzeniu popełnieniu przestępstwa.

Audyt wewnętrzny prowadzony był na podstawie rocznego planu audytu, zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych oraz rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 1 lutego 2010 r. w sprawie przeprowadzania i dokumentowania audytu wewnętrznego¹⁰. Informacje o realizacji zadań z zakresu audytu wewnętrznego terminowo zostały przekazane do Ministra Pracy i Polityki Społecznej. W 2011 r. przeprowadzono 20 zadań audytowych, z tego 7 zapewniających, 10 czynności doradczych i 3 czynności sprawdzające.

III. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie z zastrzeżeniami ocenia wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2011 r.

Na ocenę decydujący wpływ ma obniżenie stanu Funduszu w ciągu 2011 r. o prawie 6 mld zł, mimo zaciągnięcia kredytów (0,8 mld zł), uzyskania nieoprocentowanej pożyczki z budżetu państwa (5 mld zł), a także zasilenia go kwotą 4 mld zł ze środków Funduszu Rezerwy Demograficznej.

Zdaniem NIK, udzielona pożyczka z budżetu państwa stanowi w istocie dotację bezzwrotną, gdyż stan Funduszu nie pozwala na jej zwrot w dającej się przewidzieć przyszłości. NIK podtrzymuje stanowisko wyrażone w związku z wynikami kontroli wykonania planu finansowego FUS w 2010 r., iż podejmowane przez Zakład działania doraźne, mające na celu bieżące utrzymanie płynności finansowej Funduszu, nie mogą stanowić głównej metody rozwiązania problemu deficytu tego Funduszu.

Decydujący wpływ na zaistniałą sytuację miały wydatki Funduszu, które wyniosły 166,7 mld zł i były wyższe od poniesionych w 2010 r. o 5,7 mld zł, zaś przychody wyższe od osiągniętych w 2010 r. – tylko o 2,2 mld zł. Zważywszy na fakt, iż realizacja wydatków na świadczenia w ciągu 2011 r. wykazywała ich wyższe od zakładanego wykonanie, przy jednoczesnym zmniejszeniu tempa przyrostu wpływów Funduszu, w grudniu ub.r. dokonano zmiany planu finansowego Funduszu. W skorygowanym planie zmniejszono przychody (według przypisu) o 0,4 mld zł i wydatki (według kosztów) o 0,4 mld zł. W rezultacie dokonanej zmiany, planowana kwota wydatków była wyższa od przychodów o 5,8 mld zł.

Zdaniem NIK, utrzymywanie się tej tendencji w kolejnych latach pogłębia deficyt finansów publicznych i stanowi zagrożenie dla finansów publicznych państwa. Zauważyć ponadto należy, że nie zostały utworzone fundusze rezerwowe dla ubezpieczeń rentowych i chorobowego oraz ubezpieczenia wypadkowego, o co wielokrotnie postulowała NIK.

1. Według stanu na 1 stycznia 2011 r. stan Funduszu wynosił (*in minus*) – 10.917.422 tys. zł, tj. o 3.363.948 tys. zł (o 44,5%) mniej w porównaniu ze stanem na początku roku poprzedniego. W porównaniu z planem

¹⁰ Dz. U. z 2010 r. Nr 21, poz. 108.

według ustawy budżetowej stan ten był niższy o 1.387.450 tys. zł (o 14,6%). Na koniec 2011 r. stan Funduszu, w porównaniu ze stanem na początku 2011 r. obniżył się (*in minus*) do 16.667.514 tys. zł, tj. o 5.750.092 tys. zł (o 52,7%). Na kwotę tę złożyły się: środki pieniężne – 12.192 tys. zł (spadek o 864.569 tys. zł, tj. o 98,5%), należności – 6.101.852 tys. zł (spadek o 6.554 tys. zł, tj. o 0,1%), zobowiązania na kwotę (*in minus*) – 22.782.558 tys. zł (wzrost o 4.878.969 tys. zł, tj. o 27,3%).

2. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie planu dochodów Funduszu w 2011 r.

Przychody Funduszu wyniosły 162.035.797 tys. zł (100,3% planu po zmianach). W porównaniu z rokiem poprzednim były one niższe o 5.445.001 tys. zł (o 3,3%). Główną pozycją przychodów były składki na ubezpieczenie społeczne (według przypisu) w wysokości 103.388.185 tys. zł, tj. o 6.896.303 tys. zł więcej niż w 2010 r. Stanowiły one 63,8% przychodów Funduszu (w 2010 r. – 53,6%). Należy mieć na uwadze, iż zaistniała sytuacja była wynikiem zmniejszenia od 1 maja 2011 r. kwoty części składki na ubezpieczenie emerytalne przekazywanej do OFE z 7,3% do 2,3% podstawy jej wymiaru. W związku z powyższym, refundacja z tytułu przekazywania składek do OFE wyniosła 15.430.800 tys. zł (9,5% przychodów). W porównaniu z rokiem poprzednim była niższa o 6.916.374 tys. zł; stanowiła ona wówczas 13,3% przychodów Funduszu.

W 2011 r. FUS otrzymał ponadto dotacje budżetowe, celową i uzupełniającą, w łącznej wysokości 37.513.406 tys. zł (23,2% przychodów). W roku poprzednim dotacje (38.111.650 tys. zł) stanowiły 22,8% przychodów.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, dotacje wykorzystano zgodnie z ich przeznaczeniem na uzupełnienie środków Funduszu w celu terminowej wypłaty świadczeń. Ze środków tych Zakład nie dokonywał lokat terminowych.

3. Zrealizowane przychody własne funduszy FUS w 2011 r. według wpływów wyniosły 122.283.441 tys. zł, co oznacza że w stosunku do ustawy budżetowej były one niższe o 1.441.774 tys. zł (o 1,2%) i niższe od planu po zmianach o 916.361 tys. zł (o 0,7%).

Odnotowano rozbieżności dotyczące wykonania planu przychodów w odniesieniu do ustawy budżetowej po zmianach, w tym m.in.: niższą o 430.250 tys. zł (o 4,2%) realizację planu w funduszu chorobowym oraz niższą o 260.105 tys. zł (o 4,1%) realizację planu w funduszu wypadkowym.

Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje do wiadomości wyjaśnienia Członka Zarządu ZUS, iż w planie i planie po zmianach na 2011 r. dokonano rozdzielenia składek na ubezpieczenia społeczne zgodnie z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. według obowiązujących stóp procentowych składek dla poszczególnych rodzajów ubezpieczeń społecznych), przyjmując jednakową ich ściągalność wynoszącą 99% dla wszystkich funduszy wchodzących w skład FUS. W rzeczywistości ściągalność składek różni się między poszczególnymi funduszami i odbiega w górę lub w dół od ściągalności dla FUS ogółem.

4. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie planu wydatków Funduszu w 2011 r.

Wydatki FUS (koszty) w wyniosły w kontrolowanym okresie 167.785.889 tys. zł, stanowiąc 100% planu i 100,2% planu po zmianach. W porównaniu z rokiem poprzednim były niższe o 3.058.857 tys. zł (o 1,8%).

Łączne wydatki funduszy wyodrębnionych z FUS wyniosły 162.893.616 tys. zł. Były one niższe od ustalonych w ustawie budżetowej o 108.837 tys. zł. (o 0,1%), a od planu po zmianach niższe o 403.548 tys. zł (o 0,2%).

Najwyższa Izba Kontroli nie wnosząc uwag do planowania i realizacji wydatków FUS w 2011 r., dostrzega jednak poniższe, negatywne uwarunkowania i tendencje:

- wzrost w ciągu 2011 r. o ponad 2,9 mln liczby niezrealizowanych tytułów egzekucyjnych na należności na ubezpieczenie społeczne powstałe do końca 1998 r. oraz na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Funduszu Emerytur Pomostowych oraz kwot nimi objętych – o 2 mld zł, w tym na ubezpieczenia społeczne wzrost liczby tytułów o 24,4%, a kwot nimi objętych o 18,8% (NIK przyjmuje wyjaśnienie, iż zaistniała tendencja jest wynikiem rozszerzenia zakresu wdrożonych w 2011 r. działań egzekucyjnych);
- obniżenie wskaźnika egzekucji należności prowadzonej przez oddziały Zakładu ogółem o 3,6 pkt procentowego, w tym należności FUS – o 3,8 pkt (NIK przyjmuje wyjaśnienie o wpływie czynników obiektywnych na zaistniałą sytuację, takich jak: utrata możliwości egzekucji po jej wszczęciu, wydłużony okres realizacji dokonanych zajęć świadczeń emerytalno-rentowych, jak też pogorszenie sytuacji majątkowej dłużników);
- wzrost liczby dłużników (z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z FUS) o 1.249 (o 3,2%) i kwot pobranych świadczeń o 11.021 tys. zł (o 7%);
- zwiększenie w ciągu 2011 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, o 114.651 tys. zł (o 118,8%) kwot przedawnionych należności (składek dodatkowych, opłat, odsetek za zwłokę), w tym należności FUS o 87.575 tys. zł (o 117,2%).

IV. Fundusz Emerytur Pomostowych

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie w 2011 r. planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych.

1. Stan Funduszu na początek 2011 r. wyniósł 121.781 tys. zł, co stanowiło 101,8% kwoty planowanej w ustawie budżetowej, w tym stan środków pieniężnych 124.055 tys. zł. W stosunku do kwoty w ustawie budżetowej stan ich był wyższy o 11.254 tys. zł (o 10%). Należności wynosiły 1.137 tys. zł (12,7% kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej), zaś zobowiązania (*in minus*) – 3.411 tys. zł (163% kwoty w ustawie budżetowej).
2. Przychody Funduszu, które wyniosły 219.830 tys. zł, w stosunku do planu według ustawy były niższe o 4.441 tys. zł (o 2 %). Podstawowym źródłem przychodów były składki według przypisu w wysokości 211.827 tys. zł, które stanowiły 96,4% przychodów. W 2011 r., wykorzystując okresowe nadwyżki środków na rachunkach bankowych Funduszu, Zakład zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami umieścił je na 267 lokatach bankowych, uzyskując z tego tytułu przychody w wysokości 899 tys. zł.
3. Zrealizowane wydatki wyniosły 118.402 tys. zł, tj. o 58.981 tys. zł (o 33,3%) mniej od kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej. Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje stanowisko Zakładu, iż niższe wykonanie wydatków w porównaniu z założonymi w planie wiąże się zarówno z wolniejszym niż zakładano tempem przyrostu liczby świadczeniobiorców, która w skali całego roku ukształtowała się na poziomie niższym od planowanego o 1,3 tys. osób, jak również niższą o 8,5% w relacji do planowanej wysokości świadczenia.
4. Stan Funduszu na koniec roku wyniósł 223.209 tys. zł. W porównaniu do kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej był wyższy o 56.647 tys. zł (o 34%). Stan środków pieniężnych (łącznie z ulokowanymi) wyniósł 228.341 tys. zł. W relacji do ustawy budżetowej był wyższy o 60.110 tys. zł (o 35,7%). Należności wyniosły 1.447 tys. zł i były mniejsze o 273 tys. zł (o 15,9%) od planu według ustawy budżetowej,

zobowiązania (*in minus*) 6.579 tys. zł – wyższe od planu według ustawy budżetowej o 3.190 tys. zł (o 94,1%).

V. Fundusz Rezerwy Demograficznej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie w 2011 r. planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej.

1. Stan Funduszu na początek 2011 r. wyniósł 10.191.877 tys. zł (90,2% planowanej kwoty). Na stan ten złożyły środki pieniężne w wysokości 1.594 tys. zł (w relacji do 24 tys. zł kwoty zaplanowanej), ulokowane środki finansowe – 10.165.538 tys. zł (90,2% zaplanowanej kwoty), należności – 24.794 tys. zł (102% zaplanowanej kwoty) oraz zobowiązania (*in minus*) – 49 tys. zł (100% zaplanowanej kwoty).
2. Fundusz osiągnął przychody w wysokości 6.884.375 tys. zł, co stanowiło 84,3% zaplanowanej kwoty oraz 66,4% przychodów osiągniętych w 2010 r. (10.362.210 tys. zł), na które złożyły się: wpływy ze składek na fundusze celowe – 1.411.567 tys. zł (98,7% zaplanowanej kwoty oraz 105,1% w relacji do wykonania w 2010 r.), wpływy z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa – 5.059.092 tys. zł (84,9% zaplanowanej kwoty oraz 60,6% w porównaniu z wykonaniem w 2010 r.) oraz pozostałe przychody – 413.716 tys. zł (53,7% zaplanowanej kwoty oraz 61,5% w relacji do wykonania w 2010 r.).

Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje wyjaśnienia, iż na niższe od planowanych przychody Funduszu zasadniczy wpływ miały niższe wpływy z tytułu prywatyzacji mienia Skarbu Państwa, jak również wahania kursowe na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych.

3. Wydatki Funduszu wyniosły w 2011 r. 4.259.269 tys. zł (106,4% zaplanowanej kwoty oraz 56,8% w relacji do wykonania w 2010 r.). Złożyły się na nie: wydatki bieżące (własne) – 1.181 tys. zł (27,9% zaplanowanej kwoty oraz 87,9% wykonania w 2010 r.), środki przekazane do FUS – 4.000.000 tys. zł (100% zaplanowanej kwoty oraz 53,3% wykonania w 2010 r.) oraz wynik z wyceny papierów wartościowych – 258.088 tys. zł.
4. Stan Funduszu na koniec 2011 r. wyniósł 12.816.982 tys. zł, co stanowiło 82,9% zaplanowanej kwoty i był o 2.625.105 tys. zł (o 125,8%) wyższy od stanu na początek 2011 r. Na ten stan złożyły się: środki pieniężne – 8 tys. zł (33,3% zaplanowanej kwoty), ulokowane środki finansowe – 12.789.460 tys. zł (82,9% zaplanowanej kwoty oraz 125,8% stanu na początek 2011 r.), należności – 27.545 tys. zł (107% zaplanowanej kwoty oraz 111,1% w relacji do stanu na początek 2011 r.) oraz zobowiązania (*in minus*) – 31 tys. zł (55,6% zaplanowanej kwoty oraz 62,2% w porównaniu ze stanem na początek 2011 r.).

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniając wykonanie w 2011 r. planu finansowego Funduszu, po raz kolejny wskazuje, iż jego stan nie gwarantuje, w sytuacjach wyjątkowych, zapewnienie terminowych wypłat świadczeń, szczególnie po jego kolejnym uszczupleniu na rzecz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) dostosowanie sposobu prezentacji planu finansowego ZUS i jego sprawozdania do wymagań ustawy budżetowej i formularza sprawozdania Rb-ZUS;
- 2) przygotowywanie projektu corocznego *Planu rzeczowo-finansowego działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych*, dopracowanego pod względem wykazów zadań i planowanych kwot na sfinansowanie tych zadań, przed ich zgłoszeniem do ustawy budżetowej, przyjęciem przez Zarząd i zatwierdzeniem przez Radę Nadzorczą;

- 3) planowanie realnej do zrealizowania kwoty zwrotu do OFE odsetek z tytułu zaległości z lat ubiegłych;
- 4) prowadzenie jednolitej, zaktualizowanej ewidencji posiadanych i używanych odbiorników radiowych i telewizyjnych w jednostkach organizacyjnych Zakładu, w związku z obowiązkiem uiszczania opłat abonamentowych;
- 5) zapewnienie skutecznego nadzoru nad postępowaniami poprzedzającymi zawieranie umów dotyczących projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, w zakresie procedur ustanowionych w ustawie – Prawo zamówień publicznych;
- 6) zapewnienie przejrzystego planowania kosztów wynagrodzeń;
- 7) podjęcie działań skutkujących:
 - zmniejszeniem liczby niezrealizowanych tytułów egzekucyjnych i kwot nimi objętych;
 - zwiększeniem wskaźnika efektywności egzekucji prowadzonej przez oddziały ZUS;
 - zmniejszeniem liczby dłużników oraz kwoty nienależnie pobranych świadczeń z FUS;
 - zmniejszeniem kwoty przedawnionych należności (składek dodatkowych oraz opłat z tytułu odsetek za zwłokę).

Na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, proszę Pana Prezesa o przedstawienie, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczyn niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z art. 61 ustawy o NIK, przysługuje Panu Prezesowi prawo zgłoszenia na piśmie, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu – do dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, termin nadesłania informacji, o której mowa wyżej, liczy się, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.